

Det talade ordet gäller

Ett stärkt militärt försvar

ÖB Micael Bydén

Rikskonferensen Folk och Försvar

Sälen, 15 januari 2018

”Vilken sorts militär tycker du att Sverige behöver?”

Jag fick frågan i höstas i ett brev från en 13-åring i Hälsingland som ville bli soldat. Det är en bra fråga. Den sätter fokus på vår viktigaste tillgång – våra medarbetare. I en föränderlig tid ställs nya krav på var och en av oss. Våra uppgifter kan vi bara lösa tillsammans. Varje kvinna och man i vår försvarsmakt är satt att försvara de värden som vårt samhälle bygger på: Vår demokrati, vår fred, vår frihet. Det är ett ansvar som vi axlar med stolthet och beslutsamhet.

Vi har en god grund att bygga på. Vart jag än beger mig – från Boden till Berga, från Bagdad till Bamako – möter jag anställda och frivilliga vars engagemang är påtagligt. Varje dag löser våra soldater och sjömän sina uppgifter med skicklighet och kompetens. Vi tar ständigt nya steg för att stärka vår förmåga. Under det gångna året utgjorde försvarsmaktsövningen Aurora 17 en milstolpe i denna strävan. Övningen fick stor uppmärksamhet – nära 90 000 besökare på Försvarsdagarna i Stockholm och Visby i september talar sitt tydliga språk. Försvaret rör och berör alla.

Bekräftelsen var viktig. För samtidigt som vi blir starkare står Försvarsmakten inför utmaningar. Vi är nära halvtid i det försvarsbeslut som tog sikte på en förstärkning av försvarsförmågorna till år 2020. Vi har levererat och vi är på väg i rätt riktning. Men det är nu hög tid att blicka bortom inriktningsperiodens slut. Ekvationen måste gå ihop även på sikt. Om den militära förmågan viker innebär det ett risktagande, inte för Försvarsmakten utan för hela det samhälle som vi är satta att försvara.

* * *

Under året som gått har vi arbetat hårt med att nå våra mål i enlighet med försvarsbeslutet. Försvarsmaktsövningen Aurora 17, den första i sitt slag på över två decennier, engagerade nästan halva vår krigsorganisation och övade samtliga stridskrafter. Och vi bestod provet. Våra personella förmågor, vår materiel och det övergripande samarbetet fungerade som tänkt. Genom det internationella deltagandet kunde vi kvittera att interoperabiliteten och vårt världlandsstöd fungerade. Samtidigt satt övningen också ljuset på vissa brister och utmaningar vad gäller logistikresurser, ledningsträning och robusthet i sambandssystem. Det måste vi hantera.

Vi fortsätter att fördjupa våra samarbeten med andra länder och organisationer. Längst går vi med Finland, där vi skapar operativa förutsättningar för samarbete även bortom fred. Utvecklingen i Europa präglas av en förändrad dynamik men också nya möjligheter genom EU:s fördjupade försvarssamarbete.

Genom våra internationella insatser bidrar vi till ökad säkerhet på utsatta platser som Mali, Irak och Afghanistan. Vårt nationella fokus står inte i motsatsförhållande till vårt internationella engagemang. Tvärtom så bidrar det till vår egen förmågeutveckling. Jag är övertygad om att många av oss har blivit bättre soldater och sjömän genom att ha verkat i de svåraste av miljöer.

På hemmaplan breddar vi vår regionala närvaro. Vi har etablerat en permanent stridsgrupp på Gotland och snart inviger vi Gotlands regemente. Arbetet för att säkra bemanning av kompetent personal till våra krigsförband fortskrider. Vi förbereder oss för inryckning med stöd av totalförvarspplikten, vilket kommer att utgöra en viktig del av vår framtida personalförsörjning. Vi måste också öka antalet heltidsanställda, både officerare och soldater. De behövs för att klara utbildning av värnpliktiga, genomföra insatsverksamhet och upprätthålla beredskap.

En framtida kärnfråga är utvecklingen av ett starkt totalförsvaret. Samverkan med civila aktörer bidrar till att öka tröskeleffekten och till vår samlade förmåga att möta ett angrepp över hela konfliktspektrat, inte minst i gråzon. Försvarsberedningens delrapport *Motståndskraft* är ett

inspirerande bidrag till detta arbete. Det är lätt att instämma i rapportens analys av behoven. För att möta dem krävs ett omfattande och långsiktigt arbete för många aktörer, inklusive Försvarsmakten. Totalförsvarsövningen 2020 blir en bra värdemätare på var vi står i slutet av inriktningsperioden.

* * *

Det är säkerhetsläget i vår omvärld som sätter ribban för vilket försvar vi behöver. Vi lever i en tid som präglas av oförutsägbarhet, komplexitet och snabba skeenden. På den globala arenan ökar osäkerheten och vi ser idag både retoriska utspel och militär positionering med mycket höga insatser. Utvecklingen är svårbedömd. Väpnad konflikt som en konsekvens av över- respektive underskattning, feltolkning, misstag och missförstånd utgör en reell risk. Även i vårt närområde har säkerhetsläget försämrats. Det är en situation vi bedömer kommer att kvarstå över tid.

Vårt samhälles sårbarhet har ökat genom våra beroenden av till exempel elförsörjning, informationsteknologi och elektronisk kommunikation. Dessa beroenden och våra öppna system kan utnyttjas av en motståndare som verkar i gränslandet mellan krig och fred.

Rysslands agerande utgör alltså ett allvarligt hot mot den europeiska säkerhetsordningen. Allt tyder på att den ryska förmågeutvecklingen kommer att fortsätta. Jag kunde själv under hösten på plats vid konfrontationslinjen i östra Ukraina se konsekvenserna av det ryska militära agerandet.

Rysslands militära positionering har inneburit att operationsmiljön i Östersjöområdet har blivit mer komplex. Försvarsmaktens bedömning kvarstår: Sannolikheten för ett väpnat angrepp mot Sverige är alltså låg. Men vi ser också att om en konflikt i Östersjöområdet uppstår kommer Sverige oundvikligen att bli påverkat.

* * *

Hur svarar vi på utvecklingen i vårt närområde?

Sverige behöver en militär försvarsförmåga som är uthållig och stabil över tid. Vi måste öka vår operativa förmåga mot en kvalificerad motståndare i högre konfliktnivåer. Det kräver långsiktig robusthet vad gäller underrättelser, rörlighet, verkan, ledning och skydd.

Den samlade försvarsförmågan vilar på tre fundament. Det första utgörs av människorna, det vill säga en rätt utbildad och övad personalstyrka. Det andra är ett fungerande system för beredskap och mobilisering. Det tredje består av tillgängliga krigsförband som är operativt rörliga och har tillgång till den materiel och den personal de behöver för att lösa sina uppgifter här och nu.

Vilka effekter kan vi vänta oss av en sådan försvarsförmåga?

För det första bygger en trovärdig nationell tröskeffekt på en kärna av militär förmåga inom ett starkt totalförsvar som har en krigsavhållande verkan. Den bidrar till en samlad motståndskraft mot påverkansoperationer, cyberattacker och andra former av agerande i gråzonen.

För det andra är försvarsförmågan en förutsättning för att upprätthålla en rimlig militärstrategisk risktagning över tid. Det måste finnas en bredd och kapacitet att snabbt växla upp, eller ändra riktning, om omvärldsutvecklingen kräver det. Vi måste vara beredda att agera.

För det tredje är försvarsförmågan avgörande för vår trovärdighet som partner i våra bilaterala och multilaterala sammanhang. Vår säkerhet bygger vi tillsammans med andra. Vi behöver våra fördjupade internationella samarbeten för att kunna hantera en ökad spänning i vårt närområde.

Denna analys är inte unik. Länder som delar våra grundläggande utmaningar har dragit liknande slutsatser och stärker sina försvarsförmågor. Håller vi inte jämna steg minskar vår relevans som partner i det internationella militära samarbetet och vår relativa sårbarhet ökar. Det innebär i sig ett risktagande.

* * *

Min försvarsmakt tittar framåt. Dagens läge skiljer sig från behoven under det kalla kriget och perioden därefter. Nya utmaningar ställer nya krav.

Det sagt måste man se till vidden av den resa som Försvarsmakten har gjort de senaste åren. Vi har gått från ett begränsat försvar inriktat på internationella insatser till en omfattande satsning på nationell försvarsförmåga. De ekonomiska tillskotten har bidragit till förmågetillväxten. Vi är på rätt väg. Men hur kommer det sig då att vi ändå förutser vikande förmågor efter år 2020?

Vi jobbar hårt med att öka den operativa effekten i alla krigsförband. Det förutsätter omfattande utbildning, övningar och anskaffning. Men dilemmat kvarstår: Vi kan inte göra mer av allt. Samtidigt som vi ska utöka grundutbildningen och ta emot rekryter genom totalförsvarspflicht ska vi också genomföra insatser, upprätthålla beredskapen och intensifiera övningsverksamheten. Vi behöver handlingsfrihet att göra nödvändiga avvägningar mellan beredskap, tillgänglighet och utvecklingen av krigsförbanden.

Ekonomiska faktorer som ligger helt eller delvis utanför Försvarsmaktens kontroll urholkar den planerade förmågetillväxten. Dit hör minskad köpkraft och ökade kostnader för vidmakthållande av materiel. Reserverna är slut.

Vi har varit tvungna att ställa in angelägen verksamhet för att klara målen. Investeringar har skjutits på framtiden. Åtgärder som inte direkt kan relateras till krigsförbandens utveckling fram till år 2020 nedprioriteras eller senareläggs. Utan nödvändiga ekonomiska tillskott efter år 2020 kommer det att leda till att den operativa förmågan nedgår.

Det här är mitt tydliga budskap idag: För att kunna möta ett svårbedömt, komplext och oförutsägbart säkerhetsläge på sikt måste Försvarsmakten fortsätta att öka den operativa förmågan. Den ambitionen kan inte åstadkommas inom nuvarande ram. Enbart en förlängning av nuvarande ekonomisk nivå skulle innebära ett militärstrategiskt risktagande som i förlängningen berör hela samhället. Det är en realitet.

* * *

Min långsiktiga vision är en stark och uthållig försvarsmakt som möter varje hot och klarar varje utmaning.

Det tar tid att bygga upp militära förmågor. Därför måste ett kommande försvarsbeslut, för åren 2021-2025, ange mål och ambitionsnivåer som tar sikte på längre perspektiv. Redan under kommande inriktningsperiod måste organisation och förmågor vara rätt bemannade, materielsatta och operativt samövade. Därutöver måste vi skapa robusta ledningssystem. Vi måste stärka vår förmåga att hantera cyberhot. Vi måste bygga upp ett fungerande totalförsvar. Vi måste säkra en stabil logistikförsörjning. Vi måste dra nytta av och hantera en teknisk utveckling av obemannade system, artificiell intelligens samt ökat nyttjande av rymden för militära ändamål.

Det är många måsten. Men det är vad som krävs för att vi ska stå rustade att hantera den alltmer mångfacetterade hotbild vi står inför under kommande år. Låt mig understryka: Försvarsplanering kräver långsiktiga beslut och en stadig kurs. Det kan vara en utmaning i en tid med snabba politiska skeenden.

Jag ser fram emot ett år av intensiv och stimulerande försvarspolitisk debatt. Runt middagsborden, i media, vid fältköket och i riksdagens kammare. Den samlade försvarsförmågan angår alla. De beslut vi fattar nu får konsekvenser för många år framåt. Kursen är satt men vi kan inte ta vår säkerhet för given. Den kostar – i energi, engagemang och ekonomi. Jag och mina medarbetare verkar med full kraft för att skapa en försvarsmakt som levererar idag och som är förberedd inför framtida utmaningar. Vi behöver förutsättningarna för att fortsätta göra det, också på sikt.

* * *

Jag återvänder till våra soldater och sjömän och min vision för Försvarsmakten år 2025. Genom den medarbetarundersökning som nyligen genomfördes vet vi att Försvarsmakten präglas av ett gott kamratskap, ett uppskattat ledarskap och ett stort engagemang i arbetet med att öka den operativa förmågan och stärka det nationella försvaret. Det är bra. För nu går vi vidare. Vi ska befästa en organisationskultur som präglas av respekt, gott ledarskap, ett utvecklat säkerhetsmedvetande och en tydlig värdegrund.

Vi måste öka antalet kvinnor i Försvarsmakten, inte minst på högre befattningar.

Försvarsmakten behöver de bästa medarbetarna, både kvinnor och män. Vinsterna med en jämnare könsfördelning är många men jag vill särskilt lyfta fram den operativa verksamheten. Insikten att en jämställd försvarsmakt är en starkare försvarsmakt ska genomsyra all vår verksamhet.

Det är en självklarhet – diskriminering, kränkningar och trakasserier har ingen plats i vår organisation. Försvarsmakten ges samhällets förtroende att fatta de svåraste av beslut och då kan vi aldrig göra avkall på respekten mot varandra. Jag kommer inte att ge mig i denna fråga.

Jag ser fram emot att välkomna de första rekryterna som antagits genom den könsneutrala totalförsvarsplikten. Det ska vara naturligt för ambitiösa ungdomar att söka sig till oss, oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller sexuell läggning. Hos oss arbetar man för att man vill göra skillnad och för att man vill försvara de grundläggande värderingar som vårt samhälle bygger på. Och vi ska bli ännu bättre på att spegla det samhälle vi verkar i. Så skapar vi förankring. Så skapar vi trovärdighet.

Mitt svar till 13-åringen i Hälsingland var givet: Försvarsmakten behöver kvinnor och män som tycker om att samarbeta och att klara av uppgifter tillsammans. Men det viktigaste av allt är att man är en person som agerar med respekt för andra och för våra inbördes olikheter.

En sådan sorts militär behöver Sverige.